

KONFERENCJA: „SŁOWOTWÓRSTWO W PRZESTRZENI KOMUNIKACYJNEJ”
7-12.09.2020, WARSZAWA

Abstrakty referatów

Milan Ajdžanović

Temat: Hibridne englesko-srpske tvorenice u jeziku mladih

Streszczenie: U srpskoj jezičkoj zajednici, naročito kod njenih mlađih govornika, engleski se danas više ne može smatrati stranim jezikom već svojevrsnim odomaćenim idiomom čije je poznavanje ne samo poželjno već i podrazumevano. Otud ne čudi da se u srpskom razgovornom jeziku, a pre svega u slengu, javlja čitav niz tvorbenih hibridnih obrazovanja dobijenih od engleskih osnova i srpskih formanata kod kojih, međutim, najčešće izostaje očekivani tvorbeno-značenjski nesklad između osnove i formanta. Ovakva su obrazovanja naročito česta u dvema semantičko-derivacionim (pod)grupama: rečima subjektivne ocene i etiketama za osobe nastalim s obzirom na neke njihove dominantne osobine, te će upravo one biti glavni predmet našeg proučavanja.

Лидија Аризанковска

Temat: Нови тенденции во збогатувањето на лексичкиот фонд на македонскиот јазик во однос на стандардот

Streszczenie: Забрзаниот технолошки развој, брзата комуникација и потребата да се биде дел од глобалниот систем значи адаптација на лексичкиот систем на македонскиот јазик и сè она што станува дел од секојдневниот живот во трката да се биде дел од глобалниот свет, а притоа информацијата да биде правилно и соодветно пренесена и прилагодена на јазичниот систем на јазикот-примач. Таквата тенденција постепено го нарушува поставениот јазичен стандард кој за разлика од крајот на 20 век, во 21 век речиси и не може да ја следи брзината на промените, кои од друга страна бараат соодветно место во самиот лексички систем. Оттаму и појавата на нови тенденции кои преку постоечките зборообразувачки модели во јазичниот стандард го збогатуваат лексичкиот систем на македонскиот јазик, покажувајќи го неговиот потенцијал, како и јазичната креативност, но и наидувајќи на отпор кај неговите говорители, токму поради отстапките од очекуваниот стандард.

Цветанка Аврамова

Temat: Експресивна функција на словообразователниот формант в българския език

Streszczenie: Докладът разглежда експресивността в българския език, изразявана с помощта на словообразователни форманти. Като се приема, че в словообразователния процес един и същ формант не може да изпълнява едновременно различни функции, предавайки различни по съдържание значения (вж. Балтова 2015), в изследването се прави опит за разграничаване на словообразователната експресивност, изразявана чрез форманта

(напр. в майчица, слънчице, минутка, едничък, голичък, тичкам), от лексикалната експресивност, изразявана чрез значението на основата (напр. в дрипльо, мърльо, забраванко, дъртуша) или чрез употребата на готовата производна лексема в речта (Преклонена главица сабя не я сече).

Юлия Балтова

Temat: Заемане - адаптация - словообразуване в съвременния български език в края на 20. и началото на 21. век

Streszczenie: Процесите заемане, адаптиране, обогатяване на словообразователните възможности с нови механизми и средства са част от актуалните задачи за изследване на всички славянски езици от края на 20. и началото на 21. век. Причините за активизирането на тези процеси през посочения период, както многократно е посочвано в литературата, са екстралингвистични и вътрешноезикови и са пряко свързани с номинационната функция на единиците от различните езикови равнища. Постоянно се отбелязва обогатяването на лексикалните и на словообразователните системи попълването на лексикалния състав на отделните езици или усвояването на нови модели и механизми в словообразователните им системи.

Малко внимание (или почти нулево) се обръща на тези процеси от когнитивна и комуникативна гл. т.: как чрез тях се осъществява предаването на знания за извънезиковата и езиковата действителност и каква е връзката им с комуникативната човешка дейност. На този тип отношения ще бъде обърнато внимание в доклада, като за целта ще бъдат използвани резултати от наблюдения върху съвременния български литературен език

Ivana Bozděchová

Temat: Slovotvorné typy neologických substantiv v Hacknuté češtině (K otázce analogie a anomálie ve slovotvorbě)

Streszczenie: Příspěvek bude věnován slovotvorným typům (slovotvorným postupům a prostředkům) neologických (a okazionálních) substantiv v nejnovější substandardní slovní zásobě češtiny. Materiál bude excerpován ze slovníku Hacknutá čeština. Neortodoxní slovník dnešní mateřštiny (2018). Rozlišeny budou především slovotvorné postupy, (1) na jejichž základě vznikají zcela nové pojmenovací jednotky, a postupy, kterými se vzniklé, již existující jednotky slovotvorně upravují, (2) postupy centrální, „regulérní“ a periferní, „neregulérní“. Zastoupené slovotvorné prostředky (afixy) budou konfrontovány s charakteristikami uvedenými ve Slovníku afixů užívaných v češtině (2016). Posouzena bude také sémantika, stylová a pragmatická platnost a uplatnění analyzovaných neologických substantiv v současných komunikačních sférách. Příspěvek se tak dotkne problematiky analogie a anomálie i problematiky slovotvorné normy.

Iwona Burkacka

Temat: Innowacje słowotwórcze w polskojęzycznych memach internetowych. Ludyczność i nowatorstwo

Streszczenie: Memy internetowe stanowią istotny element współczesnej komunikacji. Służą do wyrażania ocen, komentowania bieżących wydarzeń oraz kształtowania opinii publicznej. Pełnią również funkcje grupotwórczą (wyrażają przekonania grupy lub środowiska), kulturotwórczą

(tworzą lub modyfikują stereotypy i klisze, kreują bohaterów i antybohaterów), utrwalającą (wykorzystując i reinterpretując elementy pochodzące z tekstów kultury oraz rozpowszechniając wybrane motywy współczesnej kultury), artystyczną (postmemy), a także ludyczną, w której wykorzystywane są różnego typu gry językowe, w tym reinterpretacje słowotwórcze.

Jednym ze sposobów ujawniania ocen i wyrażania emocji są innowacje słowotwórcze, które przyciągają uwagę odbiorcy.

Przedmiotem referatu jest prezentacja nowych sufiksów słowotwórczych (nieobecnych we współczesnym języku ogólnopolskim) i nowych struktur słowotwórczych, zwłaszcza derywatów utworzonych odeponimicznych, pochodzących z wybranych polskojęzycznych memów internetowych (zbieranych w latach 2015-2020), a także charakterystyka przykładów działania mechanizmu analogii, który stanowi istotny element właściwości tego gatunku internetowego.

Zjawisko analogii – charakterystyczne dla słowotwórstwa tekstów publicystycznych – jest bowiem istotnym elementem budującym memy. Dotyczy to zarówno ich strony graficznej, jak i tekstowej. Zaraźliwość memów powoduje, że innowacyjne struktury stają się punktem odniesienia dla tworzenia serii neologizmów, które współtworzą odmiany środowiskowe, zwłaszcza młodzieżowe, a także wzbogacają polszczyznę potoczną. Niekiedy jednostki tekstowe przedostają się do szerszego obiegu, a część z nich staje się jednostkami słownikowymi.

W opisie zostaną zastosowane metody i terminy słowotwórstwa synchronicznego, z odwołaniem do badań JOS, a także założenia analizy multimodalnej.

Ражна Драгићевић

Temat: Размимоилажења у творбеном и употребном значењу неких деривата у српском језику

Streszczenie: Творбено значење деривата проистиче из њихове структуре. Оно је опште, карактеристично је за низ речи које имају сличну структуру и директно зависи од значења мотивне речи и афикса. Ипак, контекст у којем се дериват обично употребљава у реалној комуникацији може утицати на његово значење и довести до неких неочекиваних промена, које обично нису регистроване чак ни у речницима, а електронски корпус српског језика (СрпКор) јасно указује на њих. У овом раду говориће се о таквим случајевима – на изабраним примерима биће показано како и у којој мери употреба деривата у комуникацији може изазвати значењске промене. У вези с овом појавом, посебну пажњу привлачи чињеница да чак ни говорници српског језика који непогрешиво следе „законе комуникације“ у употреби деривата, нису свесни тих „закона“, тј. нису свесни размимоилажења између творбеног и комуникацијског значења деривата.

Венера Фатхутдинова

Temat: Индексальная функция окказиональной лексики в коммуникативном пространстве художественного текста

Streszczenie: В докладе анализируются индивидуально-авторские неологизмы как средство вербализации коммуникативно значимых смыслов, референциальная, концептуальная и оценочно-экспрессивная взаимообусловленность которых формирует коммуникативное пространство художественного текста.

В качестве материала для исследования послужили произведения известного русского писателя Василия Аксёнова, известного своим креативным подходом к языку и словотворчеству. В исследовании подробно рассматривается индексальная (социативная, социально-ролевая) функция (Р.Т.Белл) окказионализмов, позволяющая определить

принадлежность отправителя сообщения к той или иной социальной группе, обрисовать его социальный статус и самоидентификацию. Категории интертекстуальности и диалогичности, позволяющие рассматривать коммуникативное пространство текста в динамическом аспекте (Л.С.Бабенко), расширяют функциональный потенциал авторских неологизмов: им свойственны репрезентативная, регулятивная, идеологическая, интерлингвистическая и другие дискурсивные функции.

Лідія Павлівна Гнатюк

Temat: Доля okazionalizmів з українських паремій XIX ст. у сучасній комунікації

Streszczenie: У збірці Матвія Номиса «Українські приказки, прислів'я і таке інше» (1864 р.) засвідчено чимало пареміологічних одиниць, які містять okazionalizmi на позначення осіб, якостей, властивостей, дій тощо. Виникнення таких новотворів часто було зумовлене потребою римування (Звання козацьке, а життя собацьке), що спричинило появу okazionalizmів словотвірних варіантів до поширених у мовленні іменників, прикметників, дієслів, які відбивають елементи мовної картини світу українців XIX ст. Найпоширенішим способом словотворення був суфіксальний (синиха 'дружина сина'; варварити 'святкувати день святої Варвари'), проте наявні також конфіксальний (по-песьки 'у спосіб, властивий псові'), композиція із суфіксацією (голоколінці 'ті, хто має голі коліна'), усічення (небой 'той, хто нічого не боїться') тощо, які відображають основні механізми словотворення, притаманні українській мові XIX ст. й успадковані українською мовою XX і XXI ст. Спроба виявити долю розглянутих пареміологічних одиниць з okazionalizmi в сучасній комунікації засвідчила, що частина з них залишилася явищем фольклору й історії мови, проте окремі вислови, за нашими спостереженнями, побутують і нині в усному спілкуванні та інтернет-комунікації: Коли не пиріг, то й не пирожися; день денський (на відміну від ніч ніцька, зима зимська, зафіксовані в пареміях і класичній літературі XIX ст., але відсутні в сучасному просторі спілкування). Деякі okazionalizmi отримали «друге життя» в неймінгу: наприклад, учасники популярного етногурту «ДіахаБраха» свідомо утворили його назву з одиниць засвідченої в М. Номиса паремії Коли даха, то й взяха, мотивованих дієсловами дати і взяти, замінивши доконаний вид дієслова на недоконаний (браха < брати).

Robert Hammel

Temat: Słowotwórstwo w nowych kolokacjach współczesnej polszczyzny

Streszczenie: Przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne w Polsce i w ogóle na świecie, jak również wpływ nowych mediów elektronicznych sprawiają, że we współczesnym języku polskim pojawiają się nowe kolokacje, czyli nowe statystycznie częste połączenia leksemów. Częściowo w kolokacjach tych występują neologizmy leksykalne (np. branża deweloperska), słowotwórcze i znaczeniowe, spotyka się jednak też wiele nowych połączeń dawno znanych słów (np. wakacyjne destynacje). W centrum uwagi wystąpienia znajdzie się słowotwórstwo przymiotników w nowszych kolokacjach przymiotnikowo-rzeczownikowych. Na podstawie monografii B. Batko-Tokarz (2019) aktualne słownictwo języka polskiego zostało tematycznie podzielone na grupy, jak np. człowiek i technika, człowiek i transport itp., w których szczególnie często znajdują się nowe kolokacje. Materiał do analizy został zebrany przede wszystkim za pomocą korpusu monitorującego MoncoPL, który jest ciągle uzupełniany o nowe słowa.

Temat: The semantic potential of comparative derivatives in the light of their contextual properties/ Семантический потенциал производных компаративного типа сквозь призму их контекстуального окружения

Streszczenie: Операция сравнения, лежащая в основе словообразовательного значения подобия у производных слов компаративного типа (например, адъективные слова со значениями «такой, как...», свойственный»: генеральский, братский, рыбий и др.), открывает широкие возможности для актуализации многочисленных смыслов, заключенных в концептуальных структурах их производящих баз. Контекстуальное окружение производных данного типа ярко демонстрирует выбор самых разных характеристик (внешности, поведения, социальных ролей, стереотипных характеристик и т.д.) как оснований для сравнения и тем самым богатство знаний, имеющихся у носителей языка об окружающем их мире. Актуализация латентных, «спящих» компонентов семантики производящих баз в значениях производных слов компаративного типа предопределяет семантическую открытость и широкозначность компаративных дериватов, создавая значительные трудности при разработке моделей их исчерпывающего семантического описания и определении числа деривационных актов, приведших к формированию их значений.

Aleksandra Janowska

Temat: Ekspresywne neologizmy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie (na wybranych przykładach)

Streszczenie: System derywacyjny ekspresywnych przymiotników - jak często się podkreśla - jest bardzo rozbudowany w polszczyźnie. Formantów o funkcji ekspresywnej, znanych już od staropolszczyzny lub co najmniej XVI wieku, jest wiele, np. -utki, -eńki, -uchny, prze- itd. Wydaje się jednak, iż to właśnie we współczesnej polszczyźnie następuje szczególna ekspansja tego typu słowotwórczych konstrukcji. Nawet niewielka kwerenda pokazuje jak bogaty i różnorodny jest pod tym względem jest materiał językowy, por. np. słitaśny, fajnisty, fajowski cudniasty. Zwraca uwagę swoistość współczesnych technik derywacyjnych.

W referacie zajmować się będę przede wszystkim niewielką grupą derywatów: formacjami tworzonymi od obcych podstaw typu super, ekstra, mega, por. superaśny, megaśny superowy, ekstraśny, superancki superachny. Podstawę materiałową stanowić będzie Narodowy Korpus Języka Polskiego, materiał zebrany w Obserwatorium Językowym, a także różnorodne teksty internetowe. Interesować będą mnie stosowane techniki słowotwórcze, semantyka wspomnianych derywatów, jak również frekwencja.

Євгенія Анатоліївна Карпіловська

Temat: Комунікативні фільтри деривації

Streszczenie: У доповіді передбачено обговорити проблему взаємодії й взаєморегулювання словотвірної системи мови і мовної практики, узусальної (колективної) та індивідуальної. Комунікація водночас реалізує і виформовує систему національномовного деривації. Вона ставить певні фільтри для словотвірних номінацій, які дають змогу мовцям перевіряти їх на змістову й формальну придатність тим чи тим когнітивним і комунікативним потребам, на відповідність чинним нормам мови, концептуальній і мовній картинам світу національної спільноти, її культурним і мовним стереотипам та приписам мовного етикету. Порухені проблеми буде розглянуто в межах внутрішньонаціональної комунікації, у середовищі

носіїв української мови або тих, хто добре знає українську мову і реалії української культури.

Матеріалом дослідження слугуватимуть словотвірні номінації-корелативи, що перебувають у різних типах конкурентних відношень: боротьбі (діаспорянин – дівспорит – діаспорник – діаспорівець – діаспорець), співіснування в межах позначень того самого об'єкта (мережник – мережевик), закріплення за різними об'єктами (банкір – банківець – банкувальник). Особливу увагу буде приділено чинникам узуальності/оказіональності дериватів на прикладі авторських новотворів і так званих «кованих слів» в українському літературному лексиконі XIX – початку ХХІ ст.

Лариса П. Кислюк

Temat: Оказіональне словотворення як ресурс сучасної української комунікації

Streszczenie: У сучасному комунікаційному просторі (інтернет-комунікації (соцмережі, форуми, блоги), засобах масової інформації оказіоналізми можуть виконувати номінаційну функцію, позначаючи певне явище чи подію, але залишаються прив'язаними до конкретної ситуації чи контексту. Наприклад, у липні 2019 р. парламентську більшість партії «Слуга народу» у Верховній Раді журналісти телеканалу 24 tv.ua назвали монокоаліція: «Монокоаліція – це і моновідповідальність». Переважно оказіоналізми дають виразну оцінку (переважно, критичну), наприклад резонансним суспільним, політичним, мистецьким подіям. Так, явище корупції в українській політиці означене як кумократія; критиків фільму-казки, «Пекельна хоругва або Різдво Козацьке», зняту 2019 р., які вказували, що одяг героїв історично недостовірний, опоненти в соцмережах назвали костюмознавцями й намистоносцями, іронічно запитуючи, чи є школа носіння костюмів і намиста. Часто твірними основами стають імена й прізвища відомих публічних осіб. З легкої руки користувача Твіттера британця Райана Картера з'явилося дієслово (to Meghan Markle), український відповідник меганмарклити, що означає «піти звідти, де тебе не приймають і не цінують». Розуміння таких оказіоналізмів вимагає знання контексту: політолог Андрій Смолій використав вислів «Сватизація країни триває» з критикою політики уряду в сфері кіно, де у підтексті прочитується назва серіалу «Свати». Відоме авторство – ще одна характерна їх ознака. Такі оказіоналізми є яскравим журналістським прийомом, можуть швидко здобути популярність у користувачів, однак залишаються ефемеризмами, а, отже, не набувають статусу неологізмів.

Krystyna Kleszczowa

Temat: Rywalizacja dubletów słowotwórczych w tekstach współczesnej polszczyzny

Streszczenie: Poziom słowotwórczy jest w wysokim stopniu redundantny, formacje słowotwórcze rywalizują nie tylko z pożyczkami (por. adorator – wielbiciel, działacz – aktywista, objaśniacz – interpretator; zapowiadacz – prezydent, szef – zwierzchnik), ale również z powstałymi obok nich derywatami opartymi na tej samej bazie, choć utworzonymi innymi formantami, por. ideowiec – idealista; wędrowiec – wędrownik; programista – programator; moralista – moralizator. Moim zamiarem jest sprawdzenie, które elementy tych par mają wyższą frekwencję w tekstach współczesnej polszczyzny (tu NKJP), i refleksja nad przyczynami zaobserwowanych

zjawisk. Rozważania zamierzam ograniczyć do nazw osobowych, odczasownikowych (bojowiec : bojownik; wędrowiec – wędrownik) oraz odrzeczownikowych nazw osób (ideowiec – idealista; nożowiec - nożownik). Wyniki analiz spróbuję zestawzić z materiałem staropolskim (łgacz – łgarz; kłamak – kłamca), także wykorzystać obserwacje Agnieszki Szczauś, która podobne badania przeprowadziła na materiale XVI wieku (Rzeczownikowe synonimy słowotwórcze w polszczyźnie XVI wieku. Szczecin 2005).

Elena Koriakowcewa/Елена И. Коряковцева

Temat: Словообразовательная гибридизация как средство языковой манипуляции в российских и польских интернет-СМИ

Streszczenie: В конце XX-начале XXI века в связи с глобализацией и формированием информационного интернет-пространства обозначились процессы т.н. социокультурной диффузии и языковой «гибридизации», в которую вовлечены широкие слои населения современных России и Польши. В условиях глобальной интернационализации и виртуализации общественной жизни многократно усиливается роль средств массовой информации. Языковые средства воздействия, используемые СМИ, являются мощным фактором формирования общественного сознания, и следовательно, изучение инноваций, возникших в медиа-дискурсе, приобретает особую актуальность. В данном докладе будут проанализированы структурно-семантические особенности и прагматико-стилистические свойства русских и польских гибридных неословов, образованных лингвокреативными журналистами с помощью англо-американских аффиксов в процессе сознательного «манипулирования» языковым материалом.

Paweł Kowalski

Temat: Derywaty słowotwórcze w komunikacji językowej (analogia, ikoniczność a intersemiotyczność).

Streszczenie: Jednym z charakterystycznych elementów współczesnej komunikacji językowej jest mieszanie się rzeczywistości cyfrowej i pozacyfrowej. W płaszczyźnie słowotwórczej odzwierciedla się to m.in. w tworzonych przez uczestników komunikacji derywatach, które nabierać mogą cech ikonicznych oraz intersemiotycznych. Celem referatu jest interpretacja takich derywatów słowotwórczych występujących we współczesnej polskiej komunikacji w perspektywie wielowymiarowej kategorii podobieństwa. Zainteresowania moje wykorzystania kategorii podobieństwa leżą w możliwości zastosowania jej przede wszystkim jako narzędzia słowotwórstwa konfrontatywnego. Nakreślenie uwag teoretycznych dotyczących różnorodności metajęzyka słowotwórstwa uzupełnione danymi empirycznymi współczesnej polszczyzny stanowić będzie punkt wyjścia tych rozważań.

Аляксандр Лукашанец /Aliaksandr Lukashanets

Temat: Стылістычныя рэсурсы словаўтварэння

Streszczenie: У дакладзе на матэрыяле беларускай мовы будзе паказана роля словаўтварэння ў папаўненні слоўнікавага складу мовы і забеспячэнні яе намінацыйнай і камунікатыўнай дастатковасці; развіцці лексічнай варыяцыйнасці і стылістычнай

дыферэнцыяцыі нацыянальнай беларускай мовы; адлюстраванні сучасных тэндэнцый моўнага развіцця

Елена Глебовна Лукашанец

Тэма: Между семантикой и прагматикой: русский суффикс -ух(а) в истории и современности»

Streszczenie: В докладе рассматривается использование в русском словообразовании суффикса -ух(а). С привлечением данных исследований в области истории русского языка и развития его диалектов выявляются основные словообразовательные модели и словообразовательные типы производных с этим суффиксом. Акцент делается на способы включения данного суффикса в словообразовательные процессы в современном языке, в том числе в его субстандартных подсистемах (просторечии, социолектах). Основное внимание уделяется взаимодействию номинативной и экспрессивной функций суффикса -ух(а). Источниками материала в работе будут служить как различные словари русского языка, так и онлайн-словари сленга и разговорной лексики и корпуса (Национальный корпус русского языка, ГИКРЯ).

Eudmila Liptáková

Тема: Aktuálne výskumy vývinovej derivatológie na Slovensku
(Current Slovak Researches in Developmental Derivatology)

Streszczenie: V príspevku sa zameriame na vývinový aspekt derivatológie. Skúmanie slovotvorného vývinu dieťaťa poskytuje informácie o dôležitej oblasti jazykovej ontogenézy. Vývinové zistenia však prinášajú zaujímavé poznatky aj pre teoretickú derivatológiu. Umožňujú totiž odhaľovať vývinové preferencie a atribúty slovotvorných procesov a štruktúr a ich vzťah k fungovaniu slovotvorného systému v jazyku dospelých používateľov. Na Slovensku sa výskum detskej slovotvorby realizuje pomerne intenzívne. V príspevku uvedieme prehľad výskumov vývinovej derivatológie od 90. rokov 20. st. a ich najdôležitejšie zistenia vo vzťahu k poznávaniu slovenskej slovotvorby a jej jazykových funkcií. Osobitne sa budeme venovať súčasnému výskumu a empirickým zisteniam o implicitných slovotvorných znalostiach detí na začiatku školskej jazykovej edukácie.

Swetlana Mengel

Тема: «Свои» и «чужие» в славянском языковом дискурсе: Роль словообразования в образовании этнонимов и Эндоэтнонимов

Streszczenie: В докладе будет рассмотрена проблематика самоназваний славян и славянских наименований для неславянских этносов с особым фокусом на функцию и семантику словообразовательных формантов (суффиксов), используемых в данном номинативном процессе

Горан Милашин

Тема: Творбени ресурси рекламног дискурса у српском језику

Streszczenie: У раду се говори о творбеним ресурсима у рекламама на српском језику. Корпус на коме је спроведено истраживање прикупљан је 2019. и 2020. године, а чини га 100 рекламних порука ексцерпираних из различитих медија. Основни циљ јесте да се издвоје и образложе главне тенденције, процеси и механизми у грађењу ријечи које се у рекламама користе. Творбено-семантичка анализа је показала да велики дио издвојених твореница чине околионализми настали нетипичним творбеним поступцима, првенствено сливањем и графодеривацијом, чиме се остварује онеобичавање поруке, тј. кршење стечене комуникацијске норме. Утврђено је и да многе ријечи, нарочито у рекламама усмјереним ка младима, настају на енглеским основама, што је и очекивано, с обзиром на статус енглеског језика у савременој комуникацији. Закључено је да творенице у анализираним рекламама служе привлачењу пажње, а да је њихово грађење умногоме условљено социјалном припадношћу адресата.

Sonja Nenezić

Temat: Pejorativne tvorenice u komentarima korisnika na crnogorskim informativnim portalima

Streszczenie: Komunikacija među komentatorima najčešće političkih, ali i drugih vijesti i analiza na crnogorskim informativnim portalima gotovo po pravilu prerasta u vrlo žustre diskusije, čiji jezik postaje uvredljiv. U njima komentatori, budući anonimni, ne biraju riječi, čak bivaju veoma inventivni u građenju najraznovrsnije pejorativne leksike. Cilj našeg rada biće tvorbeno-semantička analiza takvih tvorenica, odnosno istražićemo koji su načini i modeli zastupljeni u njihovoj tvorbi te izdvojiti frekventne motivatore i formante u ekscerpiranoj građi. Posebnu ćemo pažnju posvetiti kontekstu zahvaljujući kome većina analiziranih tvorbenih riječi dobija pogrdno značenje.

Алексей Васильевич Никитевич

Temat: Семантика производного слова и границы понимания смысла высказывания в когнитивно-коммуникативном пространстве языка

Streszczenie: Коммуникативное пространство, в котором мы находимся, не может быть каким-то однородным, единым для всех участников процесса коммуникации. Важнейшая цель любого общения – добиться понимания, необходимость быть услышанным и понятым. Для этого как минимум необходимо знать значения передаваемых слов! Уровень лингвистической компетенции общающихся должен быть соизмерим, другими словами, они должны, по крайней мере, владеть необходимой суммой знаний, компетенций, чтобы понимать друг друга. С этой точки зрения существенными могут оказаться самые различные параметры, «сопровождающие» этот процесс. Знание семантики единиц, лингво-культурологические и социокультурные факторы, прагматика, особенности ситуации и т.д.

В докладе будут представлены некоторые размышления автора, в той или иной мере затрагивающие различные аспекты восприятия семантики производных слов, характеризующих различные подсистемы русского языка.

Наталья Анатольевна Николина

Temat: Новы тенденции словотворчества в современной художественной речи

Streszczenie: Для современной художественной речи характерно обращение к словотворчеству. Несмотря на разнообразие литературных течений и школ, словотворчество этого периода обнаруживает ряд общих отличительных особенностей. Расширяется круг мотивирующих слов: большую активность, чем раньше, проявляют местоимения и заимствования. Доминируют такие способы создания новообразований, как суффиксация, сложение и сращение, широко используется контаминация, которая приводит к размыванию границ между словами в тексте и морфемами в структуре слова и способствует усилению смысловой диффузности. Активность проявляет транспозиция, в результате которой размываются границы между словами разных частей речи. Одновременно получили распространение различного рода слияния компонентов словосочетания и частей предложения, которые оформляются в речи как дефисные комплексы. Активное использование сращения сочетается с противоположной тенденцией – тенденцией к усечению. Наблюдается также установка на многовариантность интерпретации новообразования в тексте. Для словотворчества современной художественной речи характерны компрессия смыслов и смещение границ между единицами текста.

Božana Niševa

Temat: Konkurence slovotvorných prostředků v současné komunikaci
(na českém a bulharském neologickém materiálu)

Streszczenie: Príspevok si kladie za cieľ zskúmať otázku, nakoľko a jakým spôsobom sa konkurencia v rovině slovotvorné účasti dynamických procesů v současné komunikaci, jmenovitě unifikace a diferenciacie komunikačných sfér v současné české a bulharské jazykové situaci. V příspěvku se z tohoto hlediska zkoumá soubor konkurenčních slovotvorných útvarů (nominací), prostředků a způsobů, konkrétně v oblasti nových českých a bulharských substantiv. Na tomto teoretickém a materiálovém základě se přistupuje ke konfrontaci češtiny a bulharštiny z hlediska typologických shod a rozdílů obou jazykových systémů.

Martin Ološtiak

Temat: Nominácia a expresívnosť (jazykovoštruktúrne a komunikačno-pragmatické aspekty)

Streszczenie: Cielom prezentácie je analýza vzťahu tvorenia pomenovaní a expresívnosti. Pozornosť sa bude sústreďovať na tieto okruhy:

- 1) nominácia expresívnych lexém (typy nominácie a expresivita a miesto slovotvorby pri tvorení expresívnych pomenovaní);
- 2) expresivita a slovotvorné prostriedky;
- 3) expresivita a slovotvorné útvary;
- 4) slovotvorba a typy expresívnych pomenovaní (deminutíva, augmentatíva, vulgarizmy);
- 5) komunikačné aspekty expresivity (typy a funkcie expresívnych pomenovaní v internetových diskusiách).

Елена Петрухина

Temat: Влияние дискурса на степень мотивированности церковнославянизмов
в современном русском языке

Streszczenie: В докладе рассматривается вопрос о влиянии современного русского религиозного дискурса на степень семантической связи между однокоренными словами, имеющими церковнославянское происхождение, т.е. на их мотивационные отношения. Данный вопрос, помимо коммуникативно-функционального аспекта, затрагивает еще две теоретические проблемы: 1) степени мотивированности слов; 2) десакрализации религиозной лексики в нейтральном дискурсе.

Двупланный характер словообразовательной мотивации порождает в славистике нескончаемые дискуссии о ее сущности и типах. При этом в рамках современной научной лингвистической парадигмы обсуждается преодоление в деривационных исследованиях разрыва между синхронным и историческим словообразованием. В российском языкознании в трудах И.С. Улукханова разработана концепция объяснительного синхронно-диахронического описания русского словообразования, когда изучение и интерпретация синхронных связей и отношений между словами проводится с учетом исторических процессов, в частности данных о происхождении формантов и моделей. При таком подходе было сформулировано понятие степени мотивированности производного слова. Между мотивированностью и десемантизацией отношений между словами, обладающими формальным сходством, имеется шкала убывания смысловой соотносительности, т.е. фиксируется разная степень мотивированности, как, например, у слов типа безвременный (ср. время), безликий (лик), благоразумный (благо), выбыть (быть), выгородить (городить), выдворить (двор), государство (государь) и др. Особенно много таких слов, у которых в современном русском языке можно отметить ослабленную степень мотивированности, среди церковнославянизмов. От трактовки мотивационных связей зависит выделение и описание словообразовательных гнезд. Например, в Словообразовательном словаре А.Н. Тихонова имеется 23 гнезда с первым компонентом благо-, в частности, с такими вершинами, как благодарить, благонадежный, благообразный и др., которые соответственно трактуются в словаре как непроизводные. В докладе представлен анализ подобных слов в современном религиозном дискурсе, где между такими словами с компонентом благо- наблюдается семантическая связь, т.е. сохраняются мотивационные отношения.

Anja Pohončowa

Temat: (Nje)Akceptanca cuzorěčneho wliwa při tworjenju nowych słowow z wida rěčneje kultury w hornjoserbskej spisownej rěči w 20./21. lětstotku

Streszczenie: We wuwijanju hornjoserbskeje spisowneje rěče zwěšćamy wšelake žołmy cuzeho wowliwowanja, hač bě to wliw němčiny, laconšćiny, druhich słowjanskich rěčow abo w młódsim času jendźelšćiny. Wosebje lětstotki trajacy rěčny kontakt serbšćiny z němčinu zawostaji swoje slědy w słowoskładze hornjoserbšćiny. Ze spisowneje rěče je so wulki džěl němskich požčonkow hižo w běhu 19. lětstotka (za čas narodneho wozrođenja) eliminował abo znajmjeńša redukowal, dokelž multiplikatorjo spisowneje rěče je wjac jako móžny srědk za nowotworjenje leksiki njeakceptowachu. Wědomo prócowanja wo rěčnu kulturu, w kotrychž je zwjetša šło wo zachowanje “čistosće” rěče (purizm), wjedzechu husto k wědomemu zasahnjenju do słowoskłada spisowneje rěče. Tak přiwzachu so na přikład požčonki z druhich słowjanskich rěčow abo tak mjenowane internacionalizmy wšelakeho pochada resp. tworjachu so kalki po němčinje.

Akceptanca abo njeakceptanca cuzorěčneho wliwa na spisownu hornjoserbšćinu wotbłyšćuje so mjez druhim w mnohich kodifikaciskich spisach kaž tež w rěčnych doporučenjach. Při tym je zajimawe wuslědźić, hač hodži so z diskursa wučitać wid kodifikatorow abo “rěčnych planowarjow” na wěste słowotwórbne procesy a hač resp. kak so tutón wid w běhu časa změni. W fokusu přednoška steji čas po 1945 hač do přitomnosće. Materialowy zakład tworja přewažnje rěčnokulturne přinoški a přemyslowanja wo rěči.

Лариса Рацибурская

Temat: Прагматические аспекты словотворчества в российских медиа

Streszczenie: В докладе выявляется прагматическая специфика медийных неогерминативов, словообразовательных средств и способов их создания. Особое внимание уделяется модификационным и в частности размерно-оценочным аффиксам, а также негласным способам деривации, которые рассматриваются в экспрессивно-семантическом и прагматико-стилистическом аспектах.

Василка Радева

Temat: Деривационен потенциал на чуждите думи при комуникативната им функция в заемащия език

Streszczenie: Активното заемане на чуждоезикова лексика, израз на съвременната тенденция към интернационализация не само на славянските езици, е обект на изследване с оглед на влиянието им върху деривационните процеси. В мястото, което заемат в лексикалната система и в речевата практика, рефлектира връзката им с образуваните от тях хибридни думи, белязани с признака 'изводимост'. Той ги свързва семантично с мотивиращите заети думи, които носят следи от принадлежността си към друга 'езикова картина на света', отразяваща друга културноисторическа ценностна система.

Тяхната иновативност обуславя предпочитаната им употреба в речта, което оказва влияние върху активизиране на деривационната им функция. Като се мотивират взаимно, сродните хибридни структури изграждат парадигматични връзки и отношения, които обогатяват, но и нарушават

деривационните и речевите норми в отделните езици, обогатили речника си със заета лексика.

Serguei Sakhno / Сергей Сахно

Temat: Словообразование как семантическая база юмора

Streszczenie: Словообразовательные отношения, реальные или мнимые, могут выступать как основа коммуникативной стратегии юмора, языковой шутки. Наряду с распространенными случаями шуточного словообразовательного переосмысления структуры того или иного немотивированного слова типа «он такой художник — от слова худо», «надоели эти ораторы — от глагола орать», нами будут проанализированы более сложные дискурсивные факты («Людовик — это от слова люди» у В. Пелевина, 2013), а также иные явления шуточного словообразовательного переосмысления структуры мотивированного слова, в том числе в русских анекдотах:

– Папа, что такое «деньжонки»? – Это день Восьмого марта, сынок!, где деньжонки, деминутив от деньги, трактуется как словосочетание день жёнки.

Jerzy Sierociuk

Temat: Słowotwórstwo w komunikacji gwarowej

Streszczenie: W referacie podjęta będzie kwestia „reprezentacji tekstowej” wybranych kategorii słowotwórczych w komunikacji gwarowej. Wbrew powszechnie przyjmowanym sądom niektóre

kategorije słowotwórcze w tekstach gwarowych pojawiają się rzadko – lub bardzo rzadko. W niektórych wypadkach nawet trudno pozyskać odpowiednią reprezentację typów słowotwórczych wykorzystywanych w szkicowaniu charakterystyki systemowej konkretnych gwar. Przykładem mogą tu być nie tylko deminutiva w różnych ujęciach traktowane jako „bardzo częste”. Ten stan rzeczy wymusza niejako stawianie pytań charakteryzujących słowotwórstwo gwarowe na tle słowotwórstwa języka ogólnego, o ich (konkretnych kategoriach) miejsce w ogólnym systemie językowym gwar – kategoria systemowa czy potencjalna?

Irena Stramljič Breznik

Temat: Pandemija koronavirusa - zunajjezikovni dejavnik jezikovne ustvarjalnosti

Slovanski jeziki se odlikujejo po bogati morfemski kombinatoriki, veliki tvorbeni zmožnosti in posledično veliki ubesedovalni prožnosti, ki je vir leksikalnega vitalizma.

V prispevku bomo predstavili primer komunikacijske okoliščine, ki se je pojavila kot posledica velikega družbenega pretresa svetovnih razsežnosti, to je izbruha pandemije. Jezikovna ustvarjalnost je v nastalih okoliščinah postala nuja, spodbujena z novim poimenovanjem virusa, ki je izmenjuje sopomensko poimenovan kratično SARS-CoV-2 (COVID-19) ali besedno koronavirus. Oba izraza sprožata različne dileme pri zapisovanju skupaj ali narazen (koronavirus, korona virus, korona-virus, virus korona, koronarni ali koronski virus, korona), z njima je tvorjenih množica novih hibridnih tvorjenk (protikoronski, antikoronski, koronabedak, koronapozdrav) in celo okazionalizmov ((k/c)ovidiot < [kovit] + idiot, korantena < koronska karantena). Hkrati pa se za doslej manj rabljene prevzete besede (karantena) pojavljajo tudi predlogi domačih ustreznicev (samoosama, samoosamitev).

S primeri iz različnih tipov besedil bomo pospremili razvoj novotvorjenk in skušali ustvariti njihovo tipologizacijo ter s tem oceniti, kateri tvorbeni vzorci so najpogostejše aktivirani.

Siniša Runjaić Barbara Štebih Golub

Temat: Semantička tvorba u terminologiji

Streszczenie: Temom rada jest semantička tvorba u terminologiji. U kroatističkoj se literaturi semantičku tvorbu načelno ne smatra rječotvorbenim načinom. Primjerice S. Babić (1991: 49) tek je spominje u odlomku naslovljenom Načini bliski tvorbi uz objašnjenje da je riječ o prijenosu značenja koje je predmetom proučavanja semantike, a ne tvorbe jer se njime ne povećava broj oznaka, nego samo broj značenja. Posljedica takvoga poimanja jest iznimno mali broj radova o semantičkoj tvorbi, a i tada je riječ ponajprije o istraživanjima koja polaze s leksikološkoga gledišta (npr. Košutar; Tafra 2009.)

U Hrvatskom terminološkom priručniku (Hudeček; Mihaljević 2009: 49, 66-69) kao načini postanka novih naziva samo se spominju terminologizacija i reterminologizacija, no autorice se tom problematikom ne bave iscrpnije.

Korpus na kojem je provedeno istraživanje semantičke tvorbe u terminologiji čine nazivi ekscerpirani iz baze STRUNA, terminološke baze hrvatskoga strukovnog nazivlja u kojoj se sustavno prikuplja, stvara, obrađuje i tumači nazivlje različitih struka radi izgrađivanja i usklađivanja nazivlja na hrvatskome jeziku.

Istraživanjem su obuhvaćeni sljedeći problemi:

- a) učestalost semantičke tvorbe u nazivlju
- b) mehanizmi nastanka semantičkih tvorenica u nazivlju (metafora, metonimija, sinegdoha, terminologizacija, reterminologizacija)

c) motivacija za nastanak semantičkih tvorenica u nazivlju (semantičko proširivanje, semantičko posuđivanje)

d) položaj takvih tvorenica u terminološkom sustavu.

Terminologija se kao relativno mlada lingvistička disciplina i praksa u ranoj fazi svojega razvoja (otprilike tijekom 2. polovice 20. stoljeća) mahom oslanjala na teorijske zasade tradicionalne bečke škole, odnosno takozvane opće teorije terminologije u kojoj se pitanje tvorbe termina oslanja na pretpostavku prema kojoj se procesi tvorbe naziva u specijaliziranim stručnim diskursima značajno razlikuju od procesa tvorbe riječi u općem jeziku. U suvremenijim terminološkim pristupima, od kraja 20. stoljeća i posebice u 21. stoljeću, smatra se da su nazivi kao terminološke jedinice u načelu jedinice znanja, jezične jedinice i komunikacijske jedinice koje svoje posebno značenje dobivaju tek u kontekstu pojedine struke pa će se u tom svjetlu i rezultati istraživanja uspoređivati sa spoznajama o semantičkoj tvorbi u općem leksiku.

Amela Šehović

Temat: Razvojne tendencije bosanskog jezika na razmeđu vijekova u oblasti tvorbe riječi

Streszczenie: Svaki jezik prolazi kroz određene razvojne etape koje imaju veze sa gramatičkim zakonitostima karakterističnim za njega i porodicu jezika kojoj pripada, ali i sa nekim novim pojavama, koje se ponekad ne mogu tumačiti samo faktorima jezičke naravi. Naime, u razvoju jezika udjela mogu imati i ekstralingvistički uvjetovane pojave, što je obično slučaj u periodima velikih društvenih promjena, odnosno prijelomnih razdoblja. Svakako, pojave ovog tipa najzastupljenije su na leksičkom planu budući da on, u najvećoj mjeri, odražava društveni razvoj. Ipak, u toku vremena, moguće je uočiti spore ali evidentne promjene i na nivoima koji tradicionalno pripadaju gramatici u užem smislu riječi. Upravo to je slučaj sa tvorbom riječi, samostalnom lingvističkom disciplinom, koja se negdje izučava isključivo u okviru morfologije. Kada govorimo o bosanskom jeziku, kojim se najviše govori u Bosni i Hercegovini, posebno je zanimljiv period od 90-ih godina 20. vijeka do početka treće decenije 21. vijeka. U tom periodu dolazi do brojnih promjena u bosanskohercegovačkom društvu, a one se zatim reflektiraju i na jezičkom planu. Najprije, ponovo se počinje koristiti termin bosanski jezik, koji je od 1907. godine bio isključen iz javne upotrebe. Evidentan je veliki broj neologizama, kako za nove pojave i pojmove (popuna lakuna) tako i za one koje su zamijenjene novim, prestižnijim iz nekog (socio)lingvistički uvjetovanog razloga.

No, u ovom su radu primarni predmet analize razvojne tendencije bosanskog jezika u oblasti tvorbe riječi. Iako se čini da ovo područje ne pruža mnogo materijala za analizu, provedeno istraživanje korpusa dalo je uporište za razradu teme. Najprije, uočene su tri pojave koje do naznačenog perioda nisu bile zastupljene u velikoj mjeri u bosanskom jeziku, a danas su relativno raširene i nimalo neuobičajene. Na prvom mjestu, to je povećana upotreba univerba kako u razgovornom tako i u publicističkom i naučnom stilu. Drugo, mocijski sufiksi se također mnogo više koriste u izvođenju nomina professionis za osobe ženskog spola nego što je to bilo uobičajeno prije analiziranog perioda. I, treće, deminutivni sufiksi se dodaju na tvorbene osnove imenica koje same po sebi ne mogu imati deminutivne forme (imenice za mjerne jedinice, za hranu i piće), a, doduše, mnogo rjeđe, deminutivni sufiks -ić (za imenice muškog roda) upotrebljava se u hipokoristicima vlastitih imena za osobe ženskog spola (npr., Lejla, Lejlić). Posljednja pojava karakteristična je za razgovorni jezik, ali je, u svakom slučaju, simptomatična za promjene u govornoj praksi govornika bosanskog jezika posljednjih trideset godina, kao i prethodno navedene, a za sve se njih u ovom radu pokušavaju utvrditi uzroci njihova nastanka.

Branko Tošović

Temat: Основные аспекты генераторского словообразования

Streszczenie: Автоматическое генерирование языковых единиц (АртифГен) является предметом генераторской лингвистики (ГенЛинг) и касается всех языковых уровней (графики, семантики, лексикологии, словообразования, грамматики, морфологии, синтаксиса и стилистики). В ее рамках существует и генераторское словообразование (ГенСлов), которое занимается деривационным потенциалом, семантической значимостью, стилистической окраской и экспрессивностью словообразовательных единиц, порождаемых/используемых искусственным интеллектом для достижения разнообразных целей: утилитарных, игровых, развлекательных, стилистических, /авто/презентационных, демонстрационных и др. В порождении текста генераторами в меньшей степени речь идет о образовании новых слов (хотя для ГенСлов это является исключительно интересным), а в большей об использовании и функционировании существующих производных лексем. Генераторы текста не нуждаются в организации производного слова (сочетания корня и аффиксов), так как оно уже предоставляется в готовом виде в самых различных онлайн- и оффлайн-словарях. ГенСлов имеет три предмета исследования: а) автоматическое порождение новых слов, б) выявление и линейное оформление искусственным интеллектом производного слова в словосочетании, предложении и тексте, в) анализ словообразовательных ресурсов в электронных источниках (словарях, лексиконах, тезаурусах, корпусах и т.п.), используемых искусственным интеллектом. При этом учитывается наличие трех типов входных единиц (генерирующих, инпут-единиц) и столько же типов выходных единиц (генерируемых, оупут-единиц): интегральных, сегментарных и элементарных. В центре внимания ГенСлов находятся вопросы: (1) как к дериватам можно автоматически присоединить окончания, (2) как производные слова объединяются с другими производными и непроизводными словами в словосочетания и предложения, (3) как связываются предложения, имеющие производные слова и (4) как функционируют экспрессивно-эмоциональные и стилевые окраски производных лексем. Анализ проводится на материале самого большого славянского языка (русского) и самой крупной группы южнославянских языков – штокавских (сербского, хорватского и бошняцкого).

Krystyna Waszakowa

Temat: Wybrane aspekty integralnego związku derywatu słowotwórczego z aktem komunikacji

Streszczenie: W moim referacie zamierzam omówić dwa zagadnienia, w moim przekonaniu zasadnicze dla wyznaczonego w jego tytule pola obserwacji. Pierwsze dotyczy dynamicznej interpretacji regularnych i nieregularnych derywatów słowotwórczych, ukazującej ich rolę: 1) w kreowaniu i przekazywaniu rozmaitych treści w określonej sytuacji mownej; 2) w realizacji celów nadawcy, takich jak: wyrażanie intencji, punktu widzenia i ocen, a także oczekiwań wobec odbiorcy. Zakres drugiego pola ograniczam do przedstawienia roli kontekstów językowych i pozajęzykowych w działaniu słowotwórczym nadawcy i odbiorcy, nastawionym na realizację celów komunikacyjnych. Jako ilustrację omawianych w pracy szczegółowych kwestii wykorzystuję nowe (tj. z przełomu XX i XXI w.) derywaty słowotwórcze.